

Nr 123.

Ankom till riksdagens kansli den 8 juni 1933 kl. 3 e. m.

Utlåtande angående väckt motion i anledning av utfärdandet av Kungl. Maj:ts förnyade stadga för rikets allmänna läroverk m. m.

(2:a avd.)

I en inom första kammaren av herr *A. Thelin* väckt motion (I: 321) har hemställts,

dels att riksdagen måtte för försök med uppdelning enligt 1933 års timplaner för rikets allmänna läroverk av klass vid undervisning i ämnena modersmålet, tyska, engelska och franska för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag å 70,000 kronor,

dels att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta med det definitiva genomförandet av Kungl. Maj:ts förnyade stadga för rikets allmänna läroverk den 17 mars 1933 (nr 109) och därtill hörande timplaner i övriga delar anstå, till dess att riksdagen blivit i tillfälle att på grund av erforderliga utredningar för frågans allsidiga och fullständiga bedömande taga ståndpunkt till i motionen berörda ekonomiska och organisatoriska frågor.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning anförda skälen hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet vill till en början framhålla, att utskottet vid sin behandling av förevarande motion funnit sig böra helt lämna åsido frågan, huruvida de av Kungl. Maj:t vidtagna åtgärder, mot vilka motionären riktar sin kritik, äro att anse såsom befogade och lämpliga eller om de stå i överensstämmelse med riksdagens år 1927 fattade beslut rörande det högre skolväsendets anordning. Dessa spörsmål komma alltså överhuvudtaget icke under bedömande i detta sammanhang.

Utskottet.

Motionären har gjort gällande, att de ifrågavarande nya bestämmelserna skulle framkalla vissa svårigheter dels på sådant sätt, att en icke oväsentlig del av lärarpersonalen skulle bli arbetslös, dels ock för lärjungarna genom den rubbning, samma bestämmelser medföra i fråga om ämnenas inbördes ställning och relativa betydelse och genom den införda begränsningen av lärjungarnas rätt att välja ämnen å gymnasiets differentierade stadium.

Den undersökning, utskottet företagit i anledning av motionen, synes giva vid handen, att omförmälda bestämmelser kunna medföra icke oväsentliga olägenheter i de av motionären angivna hänseenden. Kungl. Maj:t har också numera meddelat vissa anvisningar till skolmyndigheterna i syfte att förhindra uppkomsten av eller motverka berörda olägenheter. I den mån eljest dylika konsekvenser av de nya föreskrifterna yppa sig, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t drager försorg om att övergången till den nya ordningen göres så mjuk och friktionsfri som skäligen kan fordras.

Motionären har vidare förmenat, att de nya timplanernas bestämmelser angående uppdelning av klasser i vissa läroämnen icke kunde genomföras under nästa budgetår utan att riksdagen beviljade ytterligare anslag utöver dem, som riksdagen i år på Kungl. Maj:ts framställning redan anvisat för det högre skolväsendet. Denna motionärens uppfattning har föranlett honom att hemställa om ett särskilt anslag å 70,000 kronor för försök med uppdelning av klasser i berörda ämnen för budgetåret 1933/1934.

Utskottet, som på grundval av den i motionen förebragta utredningen icke kan bedöma, huruvida de nya bestämmelserna komma att medföra ett ökat anslagsbehov, anser det emellertid icke kunna ifrågakomma, att riksdagen skulle, utan att Kungl. Maj:t funnit sig hava anledning att därom göra framställning, ställa medel till Kungl. Maj:ts förfogande för genomförande av bestämmelser, som Kungl. Maj:t i administrativ ordning meddelat. I den mån tillgängliga anslag, under behörigt tillgodoseende av de behov, som i år redan blivit av riksdagen prövade, tilläventyrs skulle visa sig icke förslå för täckande av vissa av de nya bestämmelserna eventuellt föranledda merkostnader, kunna uppenbarligen dessa bestämmelser icke komma i tillämpning.

Av vad utskottet ovan anfört torde framgå, att utskottet icke kan tillstyrka motionärens hemställan om anvisande av anslag för ovannämnda försök och att utskottet ej heller i frågans nuvarande läge finner sig böra tillstyrka motionen i övrigt.

Utskottet hemställer följaktligen,

att herr Thelins ovannämnda motion (I: 321) icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 juni 1933.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Widell, Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmålå, *Oscar Olsson, Carlsson* i Gävle, *Walles, Ernfors, Nilsson* i Fredriksfält, *Thulin* och *Björck*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Strindlund, Persson* i Fritorp, *Eriks-son* i Stockholm, *Jeppsson, Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Norsell, Lindskog, Weijne* och *Hultman*.

Reservation

av herrar *Widell, Svensson* i Kompersmålå, *Ernfors, Thulin, Persson* i Fritorp, *Persson* i Falla och *Lindskog*, som ansett, att utskottets motive-ring bort hava följande lydelse:

»Utskottet har vid den undersökning, utskottet företagit rörande konsekvenserna av de ifrågavarande nya bestämmelsernas genomförande, icke kunnat undgå att finna de farhågor i ej oväsentlig grad bekräftade, som i motionen uttalas med hänsyn till uppkommande svårigheter för såväl lärarpersonal som lärjungar. Visserligen har Kungl. Maj:t numera meddelat anvisningar till skolmyndigheterna i syfte att förhindra uppkomsten av eller motverka några av de påtalade olägenheterna, men berörda svårigheter synas likväl i vissa avseenden bliva av ganska betydande mått.

Till en början bör framhållas, att ett icke ringa antal lärare genom beskärningen av timantalet för den matematisk-naturvetenskapliga ämnesgruppen antingen bliva arbetslösa eller ock hänvisas att meddela undervisning i andra än sina egna fackämnen. Det har icke nu varit möjligt att härutinnan erhålla några fullt säkra uppgifter, men sannolika skäl tala för att ett trettiotal lärare komma att bliva försatta i nyss angivna situation.

Vidare förorsakas för stora grupper av elever allvarliga vanskligheter såväl genom den införda starka begränsningen av lärjungarnas rätt att välja ämnen å gymnasiet som ock genom den kraftiga beskärningen av matematikstudiet på reallinjen. För dem, som på reallinjen önska läsa fysik och kemi men däremot icke franska, inför den nya läroverksstadgan genom de därstädes fastställda ämneskombinationerna ett tvång att studera biologi. Utskottet bortser härvid från den möjlighet, stadgan erbjuder att upptaga tyska eller engelska såsom s. k. tilläggsämne, då denna utväg torde ställa särskilt stora krav på lärjungen och även kan medföra vissa svårigheter för undervisningen i övrigt vid läroverket. Den av utskottet verkställda undersökningen visar, att vid de val av ämneskombinationer,

som med tillämpning av de nya bestämmelserna företagits vid läroverken, nära 50 procent av samtliga lärjungar å reallinjen valt ämneskombinationen: fysik, kemi och biologi. Denna lärjungegrupp, som alltså blir enspråkig, utgjorde tidigare blott omkring 34 procent av hela antalet lärjungar. Antalet lärjungar, som valt gruppen: ett språk, fysik och kemi, har minskat från 36 procent till omkring 20 procent, vilket torde vara en följd av att den å realgymnasiet förut vanliga ämneskombinationen tyska, fysik och kemi icke längre är möjlig. Berörda förhållanden giva vid handen, att genom den nya läroverksstadgans föreskrifter om ämneskombinationer å reallinjen ett mycket stort antal lärjungar nödgas syssla med studier, för vilka de icke anse sig hava något behov för sin blivande levnadsbana. I detta sammanhang vill utskottet nämna, att tekniska högskolans lärarkollegium i en till utskottet ingiven skrivelse framhållit behovet av att på realgymnasiets differentierade stadium införes ytterligare en grupp av tillvalsämnen, omfattande tyska, fysik och kemi. Lärarkollegiet har i samma skrivelse även uttalat sina stora bekymmer med anledning av den ändrade ställning, matematiken enligt den nya stadgan erhållit i realskolan och å realgymnasiet. Kollegiet anser, att betydande svårigheter härigenom komma att yppa sig för högskolan och dess elever. Enligt kollegiets mening måste antingen särskilda kompletteringskurser i ämnet anordnas för eleverna före inträdet eller ock studietiden vid högskolan utökas och ytterligare lärarkrafter där anställas.

Utöver nu angivna svårigheter, som de nya bestämmelserna synas komma att föranleda, vill utskottet även framhålla de direkta ekonomiska konsekvenser, som ett genomförande av berörda bestämmelser torde komma att medföra. Endast de vidgade möjligheter till uppdelning av årsklass i vissa ämnen, vilka omnämnas i Anmärkningar till timplanerna mom. 1 sista stycket, skulle, om de i full utsträckning realiserades, enligt genom utskottets försorg verkställda beräkningar orsaka en ökad kostnad, vilken approximativt kan uppskattas till 180,000 kronor. Vidare förtjänar uppmärksammas den ovan förut omnämnda starka tillströmningen till studiet av biologi, som likaledes torde komma att medföra kostnadsökning på grund av härigenom nödvändiggjord delning av klassavdelningar.

Ehuru med hänsyn till nu anförda förhållanden enligt utskottets mening starka skäl tala för ett uppskov med de nya bestämmelsernas ikraftträdande, har utskottet dock, i betraktande av att läsåret vid läroverken kommer att vara avslutat, innan meddelande om ett eventuellt uppskavsbeslut kan lämnas, icke velat förorda ett sådant beslut, vilket på ett så sent stadium givetvis skulle förorsaka stora olägenheter. I detta läge kunde det ligga nära till hands att ifrågasätta, huruvida icke från riksdagens sida anhållan borde göras, att Kungl. Maj:t toge under övervägande frågan om en omedelbar revision på vissa punkter av de nya bestämmelserna. Emellertid ligger en sådan framställning utom motionens

ram och utskottet har icke ansett sig böra för sin del väcka förslag härom. Då vid nästkommande riksdag tillfälle kan erbjudas att under gynnsammare omständigheter än nu ånyo upptaga förevarande spörsmål till prövning, är i allt fall möjligheten att vinna önskvärda ändringar icke betagen riksdagen, om än betydande olägenheter kunna uppkomma därigenom att bestämmelserna då redan varit i tillämpning under ett läsår.

Det i motionen framställda förslaget om anvisande av ett anslag å 70,000 kronor för anställande under budgetåret 1933/1934 av i motionen avsedda försök kan utskottet under rådande ekonomiska förhållanden icke tillstyrka.

På ovan anförda grunder nödgas utskottet alltså förorda, att motionen icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»